

Naši fantje in dekleta

Dr. Matej Justin (1886–1974), sanitetni polkovnik VKJ v pokoju

Pripravil: Marijan F. Kranjc

Znanec mi je prinesel drobno knjižico¹ in me zaprosil naj o žalostni usodi znanega ljubljanskega zdravnika dr. Mateja Justina, dejansko upokojenega sanitetnega polkovnika oz. vojaškega zdravnika avstro-ogrske in vojske Kraljevine Jugoslavije, napišem zgodbo za rubriko Naši fantje in dekleta.

Ko sem prebral knjižico enostavno nisem mogel verjeti, da se je nekaj podobnega sploh moglo zgoditi. Zato na kratko povzemam zgodbo saj je vendarle bil usoden njen žalosten konec, ko je bil spoštovani zdravnik in pokončni polkovnik dejansko zlomljen na brutalen način. Zgodba pa se je dogajala in končala tukaj, v Ljubljani, poleg mene. Verjetno bi lahko kaj storil ...

Kot vojaški zdravnik avstro-ogrske vojske je pretežno svojo službo opravljal v poljskih bolnišnicah, nekakšnih »klavnicah« prve svetovne vojne, kjer je doživljal grozote ranjencev in umirajočih. Ostal je na Koroškem, v Borovljah, vendar je po plebiscitu moral v Slovenijo. Nadaljeval je kariero vojaškega zdravnika v novi državi in dosegel čin sanitetnega polkovnika. Leta 1933 je v Kragujevcu zaprosil za upokojitev.

In kaj piše v njegovem kadrovskem listu VKJ?

V beograjskem vojnem arhivu sta celo dva »personalna kartona – Avstro-ogrske in vojske Kraljevine Jugoslavije. Prvi je razcefran in težko berljiv. Drugi ima oznako K-681/313 in naslednje rubrike:

- Priimek in ime: Justin Matej
- Datum rojstva, ime očeta in matere: 11. september 1886, oče Simon, mati Marija
- Vera: rimskokatoliška
- Datum vstopa v vojsko: Avstro-ogrska vojska, 1912, poročnik sanitetne službe
- Stroka: medicinec, zdravnik, doktor medicine
- Napredovanja: sanitetni kapetan z dne 24. avgusta 1915
- Šole: gimnazija v Kranju 1906–1912, medicinska fakulteta na Dunaju – aplikacijska šola za vojaške zdravnike
- Znanje jezikov: slovenski, srbohrvaški in nemški
- Zakonski stan: soproga Anica Pintar, učiteljica
- Status: udeleženec evropske vojne 1914–1918 in vojne na Koroškem 1919–1920

Stanje v Vojski Kraljevine Jugoslavije:

- Sprejet kot vojaški zdravnik Celjskega (pozneje 39. pehotnega) polka na Koroškem 9. marca 1919 s činom kapetana I. razreda
- Od 1. julija 1920 vojaški zdravnik Planinskega (pozneje 40. pehotnega) polka
- Dne 14. oktobra 1920 povišan v čin sanitetnega majorja

---

¹ Janez Kajzer, Ovadba opolnoči, Celje, Celovec, 2011

- Dne 14. marca 1923 postavljen za upravnika začasne vojaške bolnišnice v Mariboru
- Dne 14. oktobra 1924 povišan v čin sanitetnega podpolkovnika
- Dne 24. februarja 1925 postavljen za načelnika oddelka za notranje bolezni Dravske vojaške bolnišnice v Ljubljani
- Z ukazom št. 929/1926 je bil odlikovan z redom sv. Save IV. stopnje
- Dne 5. aprila 1928 je postavljen za upravnika vojaške bolnišnice v Kragujevcu in obenem za sanitetnega referenta poveljstva Šumadijske divizije
- Dne 17. decembra 1929 je bil povišan v čin sanitetnega polkovnika
- Z ukazom ADJ št. 20997 z dne 16. oktobra 1933 je bil upokojen na svojo zahtevo.

Po upokojitvi si je omislil privatno prakso. S soprogo Ano, sta sicer ostala brez otrok, vendar sta si omislila na robu Vižmarja vilo z velikim vrtov. Bil je zelo cenjen zdravnik daleč naokoli. V ordinaciji je imel tudi rentgen, da pacienti s kakšnim zlomljenimi udi niso morali še v ljubljansko bolnišnico. Osebni avto je dal preurediti v reševalno vozilo. Imel pa je tudi motor, s katerim je pohitel tudi v kakšno oddaljeno hišo, do katere ni bilo prave ceste.

Bil je blage narave, tudi veren. No, še bolj verna je bila njegova soproga Ana, učiteljica angleščine in nemščine, ki se je pa morala odpovedati svojemu poklicu ko je postala »gospa dohtarjeva«.

Med italijansko in poznejšo nemško okupacijo, je pomagal tudi ranjenim partizanom, saj je vedel, da se borijo za novi in pravičnejši svet. Predvsem pa je bil znam po tem, da siromašnim in manj premožnim ni zaračunaval svojih zdravniških uslug, pa tudi zdravila jim je daroval.

Svobodo je dočakal vedro in dokaj čilo, čeprav je 1945 že zakoračil v svoje 69 leto.

In potem so se sredi maja 1945 začele dogajati čudne stvari, ki se jim ni mogel upreti ...

Najprej sta mu dva uniformiranca zaplenila in odpeljala osebni avto in motor ter mu izročila listek s pečatom, da gre za »rekvizicijo za potrebe ljudske oblasti«.

Že naslednji dan sta prišla dva civilista z obtožbo, da je odklonil pomoč ranjenemu partizanu. Ko jima je dokazal, da je tega ranjenca večkrat obiskal, so združno ugotovili, da je morda nek drugi zdravnik odklonil to pomoč.

Potem so jima ponoči neznanci popisali fasado hiše z raznimi parolami, češ, da sta izdajalca, klerofašista in podobno. Vmes so bile tudi parole o OF in delovnem ljudstvu. Doktor Matej ni dal prepleskati fasade, neumorno je delal naprej in pomagal svojim bolnim krajanom. Večina ljudi je obsojala postopek nočnih piscev parol. Čez mesec dni so oblasti izbrisale parole in pročelje vile je zopet zableščalo v svoji nekdanji lepoti.

Soproga Ana je bila prepričana, da je vera sicer ločena od države, vendar ni prepovedana. To je tudi poudarjala v pogovorih s svojimi prijateljicami in predvsem s sorodniki, ki so radi zahajali k Justinovim. Pred božičem 1947 so opravili telefonski razgovor z nečakom, ki je po vojni odšel v ZDA. Zdelo se jim je, da je nekdo prisluškoval temu razgovoru ...

Nenadoma je bila gospa Ana aretirana pod obtožbo, da je delovala proti državi. Namreč, na njenem pisalnem stroji je znanka napisala in poslala v Rim, patru Francu

Prešernu² pismo s sovražno vsebino, ki je bilo potem objavljeno v emigrantskem tisku.

Čez nekaj mesecev je bil aretiran tudi dr. Justin pod nekaj blažjo obtožbo. Na skupnem sojenju v Ljubljani sredi leta 1949 sta bila obsojena: Ana na triletno, dr. Matej pa na enoletno zaporno kazen in odvzem premoženja. Dr. Matej je kazen prestajal v Strnišču pri Ptuj, sedaj Kidričevo, Ana pa v Rajhenburgu³.

Po vrnitvi iz zapora (Ani je bilo oproščeno zadnje leto), sta se sicer vrnila v svojo vilo, vendar kot podnajemnika.

Vse prošnje in pritožbe, tudi na Maršalat, so bile zavrnjene.

Nazadnje so okrog njune nekdanje vile zabrnele žage in buldožerji so Anin vrt spremenili v tovarniško dvorišče.

Zagrenjena sta se umaknila med zidove. Dr. Matej je umrl 1974, soproga Ana pa 1987.

---

² Legendarni slovenski obveščevalci, Pro-Andy Maribor, 2011, str. 21, kjer omenjam Franca P. , kot enega od sodelavcev tujih obveščevalnih služb

³ Leta 1964 sem iz Splita službeno poslan v Rajhenburg, kjer je bil na gradu, bivšem ženskem zaporu, center za operativno obravnavo beguncev in dezertarjev. Pot od železniške postaje na grad je bila naporna tudi za mladega poročnika ...